

Probācijas programmas

Publicēts: 15.06.2020.

Īstenojot probācijas klientu uzraudzības procesu viens no efektīvākajiem darba instrumentiem ir probācijas programmas, kuru piemērošana ir atkarīga no probācijas klienta risku un vajadzību novērtējuma un ir cieši saistīta ar probācijas klienta dzīves aktualitātēm. Dalība probācijas programmā ir viens no pienākumiem, kuru probācijas klientam var noteikt Valsts probācijas dienesta amatpersonas. Probācijas programmu pamatmērķis ir veicināt probācijas klientu domāšanas, attieksmes un uzvedības maiņu, lai viņi spētu veiksmīgi integrēties sabiedrībā un ievērot sabiedrībā vispārpieņemtās normas un likumus.

Probācijas programmas īstenošana ir secīgs process – parasti tā ir viena klātienes nodarbība nedēļā, kas ilgst aptuveni divas līdz trīs stundas. Probācijas programmu ilgums ir atšķirīgs – sākot no trīs līdz deviņiem mēnešiem. Dažās probācijas programmās atšķiras darba intensitāte – sākumā nodarbības var būt vairākas dienas nedēļā, bet pēc tam viena nodarbība vienu reizi nedēļā. Probācijas klientam var tik piemērota viena probācijas programma vai vairākas, tas ir atkarīgs no probācijas klienta riska un vajadzību novērtējuma. Ja probācijas klientam piemērotas vairākas probācijas programmas, tās nekad neisteno vienlaicīgi, bet gan vienu pēc otras.

Probācijas programmas ir izstrādātas balstoties uz psiholoģijas un sociālo zinātņu pētījumu bāzes, un tās īsteno speciāli sagatavoti Valsts probācijas dienesta speciālisti.

[Probācijas programmas \(infografika\)](#)

Sociālās uzvedības korekcijas programmas, kas ir sociālās uzvedības korekcijas līdzeklis, kurš palīdz probācijas klientiem analizēt dažādu dzīves situāciju cēloņus un sekas sakarības, atpazīt un mazināt domāšanas kļūdas, atpazīt dažādas riska situācijas un veicināt atbildības uzņemšanos. Probācijas programmas palīdz probācijas klientiem identificēt viņu pašu resursus, kuru atklāšana un izmantošana ir svarīgs elements labai dzīvei. Sociālās uzvedības koriģēšana galvenokārt nozīmē iespēju mainīt savu uzvedību attiecībā uz sevi un citiem cilvēkiem.

“Cienpilnu attiecību veidošana” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju izvērtēt savas vērtības, uzskatus un uzvedību, kas ir cienpilnu attiecību pamatā, kā arī apgūt konkrētas iemaņas un metodes, lai izbeigtu ļaunprātīgu izmantošanu attiecībās. Tas ir svarīgi gan ģimenes attiecībās, gan audzinot bērnus, gan arī veidojot saskarsmi ar citiem cilvēkiem. Lai Jūs spētu būt kopā ar citiem cilvēkiem, Jums jāspēj veidot veiksmīgas attiecības, kas ietver spēju pārvaldīt un atpazīt savas jūtas, izturēties tā, lai neizvainotu vai nenodarītu pāri otram.

“Vielu lietošanas menedžments” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju izziņāt pamatkonceptijas un metodes, lai palīdzētu izmainīt Jūsu uzskatu sistēmu, attieksmi un vērtības. Probācijas programma pamatā balstās uz kaitējuma mazināšanas modeli – ar ideju, ka jāpanāk, lai Jūs samazinātu kaitīgo vielu lietošanu un atkārtoti nepārkāptu likumu. Lai kāds būtu atkarību izraisošo vielu lietošanas uzsākšanas iemesls, sekas parasti traucē sasniegt dzīvē tos mērķus, kurus esat izvirzījuši, rada attiecību sarežģījumus gan ģimenē, gan darba vidē.

“Motivācija izmaiņām” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju mazināt negativismu un sociālo atstumtību, attīstīt sociālās prasmes, izziņāt sevi un apgūt sociālās uzvedības modeļus, sekmēt spēju uzņemties atbildību, veicināt motivāciju izvirzīt sociāli atbalstāmus mērķus. Dažreiz jums var būt ļoti nodomi kaut ko mainīt, taču to nav tik viegli izdarīt bez atbalsta un izpratnes. Tāpēc ir vērts iepazīt sevi un spēēt izvirzīt personiski svarīgus mērķus, kas ļautu dzīvot pilnvērtīgāku dzīvi.

“Emociju menedžments” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju noteikt spontānas, vardarbīgas uzvedības priekšnosacījumus, riska faktoros, ierosinātājus un identificēt augsta riska situācijas, izprast vardarbīgas uzvedības ietekmi uz sevi un citiem, mainīt domāšanas veidu, veicināt pašsavaldīšanās prasmes, izveidot un pielietot nevardarbīgas uzvedības plānu. Svarīgi spēēt saprast, kādas emocijas Jūs kādā brīdī pārņem un ko tādos brīžos domājat, jo tas ietekmē tālāko uzvedību. Visbiežāk pārsteidzīgi lēmumi tiek pieņemti spilgtu jūtu iespaidā, taču katram cilvēkam ir pa spēkam tās gan atpazīt, gan vadīt.

“Uzmanību! Gatavību! Starts!” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju attīstīt prasmi saskatīt, izvērtēt un pielietot alternatīvus uzvedības modeļus noziedzīgai rīcībai, ja esiet jaunietis vecumā no 17 līdz 25 gadiem. Visi cilvēki tiecas pēc pieņemšanas, atzinības, spējas augt un pilnveidoties. Ikvienam ir nepieciešamas sociālās prasmes, tāpēc šajā probācijas programmā Jums būs iespēja mācīties no sevis un citiem cilvēkiem pārvarot grūtības un pagātnes pieredzi, lai veidotu piepildītu, interesantu un aizraujošu dzīvi.

“Pārmaiņu ceļš 1” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju novērst atkārtotu noziedzīgu nodarījumu pret citas personas tikumību un dzimumneaizskaramību, mainīt Jūsu uzvedību, domāt par notikumiem citādi, attīstīt empātijas spējas un spējas veidot adekvātas partnerattiecības. Cilvēki dažreiz ļoti maz zina par sevi un citiem, tāpēc spēja saprast sevi un to, kā rīkojamies attiecībās ar citiem cilvēkiem, ļauj izvairīties no sāpīnāšanas, pāridarījumiem un kauna izjūtas. Dažreiz tas ir nepieciešams, lai spētu dzīvot tālāk un tas būtu iespējams arī citiem cilvēkiem.

“Pārmaiņu ceļš 2” tiek īstenota ieslodzījuma vietās. Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju novērst atkārtotu noziedzīgu nodarījumu pret citas personas tikumību un dzimumneaizskaramību, palīdzēs veiksmīgāk sociāli adaptēties, mazināt riskanto, vardarbīgo uzvedību, izvērtēt atkārtotu noziegumu veikšanas riskus un izstrādāt ieteikumus, lai sagatavotos pirmstermiņa atbrīvošanai.

Sociālās rehabilitācijas programmas sniedz iespēju probācijas klientiem, kuri pirms tam ilgstoši atradušies ieslodzījuma vietā vai kuriem trūkst dzīves iemaņas, pilnveidot prasmes, kas nepieciešamas ikdienas sadzīves jautājumu risināšanā – galvenokārt, lai mazinātu sociālās atstumtības risku un mazinātu iespējamu atkārtota noziedzīga nodarījuma varbūtību. Rehabilitācija nozīmē sociālo prasmju atjaunošanu, pilnveidošanu vai iemācīšanos no jauna.

“Dzīves skola 2” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju apgūt pamatiemaņas un iegūt informāciju, kā organizēt savu ikdienas dzīvi, lai mazinātu sociālās atstumtības riskus. Pamatiemaņas patstāvīgas un pārdomātas ikdienas veidošanai ir svarīgas katram cilvēkam.

“Vienkārši par sarežģīto” Dalība šajā probācijas programmā sniegs Jums iespēju iegūt uzticamu, aktuālu, izglītojošu informāciju saprotamā un pieejamā veidā, tādējādi veicinot Jūsu sociālo prasmju pilnveidošanos. Citreiz pašas vienkāršākās lietas var likties sarežģītas, bet visu ir iespējams apgūt.

Dalība probācijas programmā sniegs Jums iespēju analizēt dažādu dzīves situāciju cēloņu un seku sakarības, mazināt domāšanas kļūdas un riskus Jūsu dzīvē, kā arī veicinās atbildības uzņemšanos un stiprinās Jūsu resursus. Probācijas programmas sniegs Jums iespēju pēc ilgstošas atrašanās ieslodzījuma vietā pilnveidot prasmes, kas nepieciešamas ikdienas sadzīves jautājumu risināšanā, lai mazinātu sociālās atstumtības risku.

Dalība probācijas programmā var Jums palīdzēt skaidrāk apzināties savas vajadzības, kļūdas un stiprās puses, kritiskāk izvērtēt atbildību par savu dzīvi un saskarsmi ar citiem cilvēkiem. Valsts probācijas dienesta ilggadējā pieredze probācijas programmu īstenošanā liecina par to, ka dalība probācijas programmā veicina probācijas klientu iespējas pārvērtēt savu redzējumu pašam par sevi, atklāt jaunas lietas par sevi un ieraudzīt citas iespējas dzīvē, kas palīdz uzlabot dzīves kvalitāti. Līdzīgas atziņas ir izteikuši probācijas klienti, kuri veiksmīgi pabeidz probācijas programmas. Visbiežāk dzirdēts: “Es nebiju domājis, ka es kādreiz dzīvē ar kādu par to runāšu”, “Es tagad vairāk saprotu, ka...”, “Tas bija vērtīgi, es zinu dažus draugus, kuriem arī vajadzētu šeit piedalīties”, “Sākumā domāju, ka te būs garlaicīgi, bet beigās izrādījās, ka baigi noderīgi, ļoti cilvēcīgas sarunas, kas liek aizdomāties”.

Probācijas programma ir zinātniski izstrādāta un licencēta programma, kura vērsta uz probācijas klientu sociālās uzvedības korekciju, mainot domāšanu, uzskatus, attieksmi un attīstot sociālās pamatprasmes, lai panāktu probācijas klientu tiesisku uzvedību un veicinātu iekļaušanos sabiedrībā. Šīs programmas pamatā balstītas zinātniski pierādītās teorijās un metodēs, kas nosaka, ka cilvēki dzīves laikā iemācās deviantus uzvedības modeļus nelabvēlīgu sociālo apstākļu vai personības psiholoģisko faktoru ietekmē, bet sociāli labvēlīgos apstākļos, mainot domāšanu, uzskatus un attieksmi, var iemācīties sociāli vēlamu, tiesisku uzvedību un iekļauties sabiedrībā. Tāpat probācijas programma ir mērķtiecīgi organizēts pasākumu kopums, kas attīsta probācijas klientu sociālās pamatiemaņas un pamatprasmes ikdienas lietu sakārtošanā, lai veicinātu personas iekļaušanos sabiedrībā un tiesisku uzvedību. Tas kopumā veicina sabiedrības drošību.

Sabiedrībā valda dažāda attieksme pret cilvēkiem, kuri ir veikuši noziedzīgus nodarījumus. Daļa sabiedrības nosoda likumpārkāpējus, daļa vēlas izprast noziedzīgā nodarījuma cēloņus. Valsts probācijas dienesta probācijas programmu vadītāji ir ieguvuši nepieciešamās zināšanas un apguvuši prasmes, lai varētu ne tikai izprast, kas notiek ar probācijas klientu, bet zina ko var darīt citādāk, lai veicinātu probācijas klientā pozitīvas izmaiņas.

Sabiedrībā ir dzirdēti teicieni "laimīgi cilvēki noziegumus neveic", "katrs var kļūdīties, bet par kļūdām ir jāmaksā". Teicieni ir radušies balstoties uz dzīves pieredzi un tiem ir zināma taisnība, jo veicot likumpārkāpumu katrs cilvēks apmierina savas vajadzības, iegūst sev kaut ko svarīgu. Tās var būt materiālās vērtības vai arī emocijas, kas sagādā baudu. Lai izzināt probācijas klienta patiesās vajadzības un veicinātu paša probācijas klienta motivāciju mainīt savu uzvedību ir nepieciešams darbs ar viņa domāšanu. Probācijas programmu nodarbību apmeklējums ir viens no veidiem darbam ar probācijas klientu domāšanu. Nodarbību laikā probācijas klientam ir iespēja saskatīt sevi kā daļu no sabiedrības un pamanīt tās lietas, kuras varētu darīt citādāk, lai pats un citi justos drošāk.